

Development of a Model for the Formation of Polygamous Families in Sistan and Baluchistan Province: A Study Using the Grounded Theory Approach

Mohammad Alipour^{1*} , Sadegh Hasan Niya² , Sima Badie³ , Zainab Abdullahi³

- 1) PhD Student of Curriculum Planning, University of Birjand, Iran
- 2) PhD in Counseling, Imam Hossein University Tehran, Iran
- 3) BA Student of Social Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

Received: 05/11/2024   Revised: 07/16/2024   Approved: 08/22/2024

Abstract

Background: One form of marriage involves a man marrying multiple women, a phenomenon known as polygamy. Polygamy is more prevalent in Sistan and Baluchistan Province compared to other regions. Thus, developing a model for the formation of polygamous families in Sistan and Baluchistan can be effective in designing cultural programs.

Aim: The present study aimed to develop a model for the formation of polygamous families in Sistan and Baluchistan Province.

Method: This research was conducted using a qualitative grounded theory approach. Participants included husbands, wives, and children from polygamous families, selected through purposive sampling. Data were collected through semi-structured interviews with 12 wives, 10 children (6 daughters and 4 sons), and 7 husbands. Sampling continued until theoretical saturation was reached. Data analysis was conducted using open, axial, and selective coding. Lincoln and Guba's criteria were employed to ensure validity and reliability.

Results: The analysis yielded eighteen core concepts grouped into six selective categories, presented within a paradigm model. These categories included causal conditions (e.g., inclination towards beauty, physical and sexual deficiencies, inattention, and intellectual conflicts); strategic conditions (e.g., family interference, and influence of the first wife); background causes (e.g., beliefs and thoughts, diversity, gender discrimination); facilitators (e.g., financial resources, religious and social values); constraints (e.g., economic challenges, educational and emotional factors); and consequences (e.g., impacts of polygamy on children, women's social instability, family financial issues, harm to the first wife and family foundation).

Conclusions: Overall, it can be concluded that multiple factors—including intellectual conflicts between spouses, beliefs and values, and family and social pressures—have driven men toward forming polygamous families. Such family structures introduce significant challenges for all family members, particularly women and children. Write the final result of the research in one sentence.

Keywords: *foundation of theory, grounded theory, polygamy, remarriage, sistan and baluchistan*

* **Corresponding Author:** Mohammad Alipour, m.alipour@birjand.ac.ir

- **Article type:** Research Article

- **Article APA Reference**

Alipour, M., Hasan Niya, S., Badie, S., & Abdullahi, Z. (2024). Development of a model for the formation of polygamous families in sistan and baluchistan province: A study using the grounded theory approach. *Qualitative Research in Behavioral Sciences*, 3(1), 97-112. <https://doi.org/10.22077/qrebs.2024.8026.1055>

Extended Abstract

Introduction

Polygamy, a form of marriage in which an individual has multiple spouses simultaneously, is a recognized social phenomenon (Esmaeili et al., 2019). The most prevalent form of polygamy is polygyny, where a man has more than one wife (Chojnacka, 1980). According to a United Nations report, polygamy is legally recognized in 33 countries, with 25 located in Africa and 7 in Asia (Rahmanian et al., 2021). In a polygamous family, the presence of multiple wives creates unique dynamics and conditions that can influence the behavior and interactions of family members (Sheikhi & Mohammadi, 2007).

Polygamy is practiced to some extent in many traditional African cultures and in the countries that are today South Africa and most of South and Central Africa. Of course, it is seen in a part of the current Middle East and Muslim countries, especially Arab countries, even in three quarters of traditional pre-industrial societies (Esmaeili et al., 2019). While the overall prevalence of polygamy in Iran is not notably high, statistics indicate a marked increase in certain areas during the 1980s, largely attributed to the challenges of the Iran-Iraq war (Amani, 2001). In Iran, polygamy is more commonly practiced among Sunni Muslims, particularly within the Baloch ethnic group. Mojahed & Birashk (2004) note that religious scholars in this region support polygyny due to its historical and social roots. This tradition has also been shaped by specific cultural practices, such as early marriage among Baloch men, significant age differences between spouses, and parental authority in the selection of the first wife.

Sistan and Baluchistan province has the highest rate of polygamy in Iran, where it is regarded as an accepted and established practice. Polygamy introduces numerous individual and family challenges that can affect society at large, highlighting the necessity of examining the patterns underlying the formation of polygamous families. Such research could offer valuable insights for organizations dedicated to supporting and strengthening the family foundations.

Method

The present study employed a qualitative research method based on grounded theory. The participants consisted of men, women, and children involved in the phenomenon of polygamy, selected through purposive sampling. Data were gathered through semi-structured interviews with 12 wives, 10 children (6 girls and 4 boys), and 7 husbands, resulting in a total of 29 participants. The data collection method was based on semi-structured interviews. The interview questions were formulated based on the theoretical framework and aligned with the study's objectives. Following formal validity approval from the supervising professor and the completion of two pilot interviews, the final interviews were conducted. Recruitment of participants continued until theoretical saturation was achieved. The timing and location of the interviews were agreed upon by both parties, and the duration of each interview ranged from 30 to 45 minutes.

During the interviews, participants were asked questions such as: 1) What experiences do you have regarding polygamy? 2) What outcomes and consequences have you observed while living in a polygamous family? 3) In your opinion, why do polygamous families form? 4) What factors influence the establishment of polygamous families? and similar inquiries. To evaluate the findings of this qualitative research, the criteria established by Guba and Lincoln (1985) were utilized.

Results

The research findings reveal eighteen core concepts and six selective categories, organized within a paradigmatic model. This model includes causal conditions (such as inclination towards beauty, physical and sexual deficiencies, neglect, and intellectual conflicts), strategic conditions (including family and peer interference, and the influence of the first wife), contextual causes (beliefs and thoughts, desire for variety, and gender discrimination), facilitators (financial capability, religious and social values), and limiters (economic challenges, education, ethics, and emotions), the consequences (the impacts of polygamy on children, social instability of women, emergence of financial issues, harm to the first wife, and damage to the family structure).

Discussion

This study aimed to develop a model to explain the formation of polygamous families in Sistan and Baluchestan Province. Various factors contribute to men's engagement in polygamy. Some men display a desire for variety, seeking additional wives with more appealing characteristics. In some cases, ideological conflicts between husband and wife lead men towards polygamy. The roots of the phenomenon of polygamy and men's inclination toward additional wives lie in gender discrimination, disregard for women's identity, and men's tendency for variety. In some cases, men's pursuit of forming polygamous families stems from their traditional beliefs and perspectives. Men are often influenced by those around them and by shared experiences, which increases their motivation to take a second wife. Sometimes, men even pursue forming a polygamous family based on the recommendation of their first wife. Polygamous family structure creates various challenges for family members, particularly for wives and children, often leading to financial disputes between families. Women and children in polygamous families frequently face numerous emotional and psychological issues.

Conclusion

In general, it can be concluded that polygamous families in Sistan and Baluchestan Province have formed due to various individual and social reasons. Men, often motivated by financial stability and traditional customs, pursue remarriage and establish polygamous families. However, some individuals, through education and obtaining academic qualifications, have changed their perspective on family and its formation. They do not choose the path of polygamy and may even guide others away from it. Polygamous family structure has left serious and irreversible impacts on husbands, wives, and especially children. In societies where polygamy is prevalent, comprehensive cultural education is necessary.

Limitations

The study faced several limitations, including the illiteracy of some men and women, which impacted their ability to cooperate with researchers. Another constraint was the limited availability of resources on polygamy, affecting both theoretical foundations and opportunities for result comparison.

Future Studies

Considering the limitations and findings of the study, it is recommended that a quantitative questionnaire be developed in line with previous researches to examine the issue of polygamy

through quantitative tools. Additionally, a needs assessment or an exploration of the challenges and impacts faced by polygamous families from the perspectives of children and women in these families should be conducted.

تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در استان سیستان و بلوچستان:

مطالعه‌ای به روش بنیادبخشی نظریه

محمد علی پور^{۱*}، صادق حسن‌نیا^۲، سیما بدیعی^۳، زینب عبدالهی^۳

(۱) دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه بیرجند

(۲) دکتری مشاوره، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران

(۳) دانشجوی کارشناسی علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان تهران

دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۲ تجدیدنظر: ۱۴۰۳/۰۴/۲۶ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱

چکیده

زمینه: یکی از اشکال ازدواج، ازدواج یک مرد با چند زن می‌باشد که پدیده چندهمسری نام دارد. چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان نسبت به سایر استان‌ها مرسوم‌تر است لذا تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در سیستان و بلوچستان می‌تواند در طراحی برنامه‌های فرهنگی اثرگذار باشد.

هدف: هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در استان سیستان و بلوچستان بود.

روش: پژوهش حاضر با روش پژوهش کیفی بنیادبخشی نظریه انجام شده است. مشارکت‌کنندگان پژوهش شامل شوهران، همسران و فرزندان خانواده‌های چندهمسری بودند که از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از ۱۲ نفر همسر، ۱۰ نفر فرزند (۶ دختر و ۴ پسر) و ۷ نفر شوهر جمع‌آوری شد و نمونه‌گیری تا اشباع نظری ادامه داشت. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. برای تأمین روایی و پایایی از معیارهای لینکن و گوبا استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان‌دهنده هجده مفهوم محوری و شش مقوله گزینشی بود که در قالب مدل پارادیمی شامل شرایط علی (گرایش به زیبایی، نقص جسمی و جنسی، بی‌توجهی، تعارضات فکری)، شرایط راهبردی (دخالت خانواده و اطرافیان، تأثیرات زن اول)، علل زمینه‌ای (باور و اندیشه، تنوع‌طلبی، تبعیض جنسیتی)، تسهیل‌کننده‌ها (تمکن مالی، ارزش‌های دینی و اجتماعی)، محدودکننده‌ها (مشکلات اقتصادی، تحصیلات، اخلاقیات و احساسات)، پیامدها (اثرات چندهمسری بر فرزندان، تزلزل شأن اجتماعی زنان، پیدایش مشکلات مالی، آسیب‌های زن اول و بنیان خانواده) سازمان یافت.

نتیجه‌گیری: به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت دلایل متعددی از جمله تعارضات فکری بین زوجین، باورها و اندیشه، فشار خانواده و اطرافیان و غیره باعث گرایش مردان به سمت شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر شده است و شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر آسیب‌های جدی به تمامی اعضای خانواده به‌خصوص زنان و فرزندان وارد می‌کند.

کلیدواژه‌ها: بنیادبخشی نظریه، چندهمسری، گزندتئوری، داده بنیاد، چند زنی، ازدواج مجدد، تعدد زوجات، سیستان و بلوچستان

* نویسنده مسئول مکاتبه: محمد علی پور، m.alipour@birjand.ac.ir

– نوع مقاله: پژوهشی

– ارجاع APA مقاله

علی پور، محمد؛ حسن‌نیا، صادق؛ ربیعی، سیما و عبدالهی، زینب (۱۴۰۳). تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در استان سیستان و بلوچستان: مطالعه‌ای به روش بنیادبخشی نظریه. پژوهش‌های کیفی در علوم رفتاری، ۳(۱)، ۹۷-۱۱۲. <https://doi.org/10.22077/qrebs.2024.8026.1055>

علی پور، م، حسن‌نیا، ص، ربیعی، س. و عبدالهی، ز. (۱۴۰۳). تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در استان سیستان و بلوچستان: مطالعه‌ای به روش بنیادبخشی نظریه. پژوهش‌های کیفی در علوم رفتاری، ۳(۱)، ۹۷-۱۱۲. <https://doi.org/10.22077/qrebs.2024.8026.1055>

مقدمه

ازدواج یک نهاد اجتماعی و حقوقی مهم هست که از طریق فراهم کردن مجموعه خاصی از حقوق، امتیازات، تعهدات، مسئولیت‌ها و انتظارات نقشی جدید از روابط زناشویی پایدار حمایت می‌کند و موجب بقاء و تداوم نهاد خانواده و ساختار اجتماعی می‌شود. ازدواج به همراه سازوکارهای تحقق و نظم و ترتیب‌ها مرتبط با آن، یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی-فرهنگی و زیستی است که هم متأثر از تحولات جامعه و هم تأثیرگذار بر آن هست (Sadeghi et al., 2016).

یکی از اشکال ازدواج، در قالب پدیده چندهمسری صورت می‌گیرد که در آن فرد هم‌زمان بیش از یک همسر دارد (Esmaili et al., 2019). رایج‌ترین نوع چندهمسری، چندزنی است (Chojnacka, 1980). در مقابل، در شکل تک‌همسری، فرد در یک‌زمان فقط یک همسر دارد. چندهمسری یکی از موضوعات اجتماعی و فرهنگی است که در طول تاریخ به جوامع و سرزمین‌های مختلف وابسته بوده است (Esmaili et al., 2020). در اکثر جوامع مدرن، بر تک‌همسری تأکید می‌شود؛ بنابراین هر فرد تنها می‌تواند یک همسر داشته باشد. برای پیروزی در رقابت و داشتن یک همسر موردنظر، باید دیگر رقیبان را شکست داد. در مقابل زمانی که انتخاب همسر متعدد بلامانع است، طبیعت رقابت تغییر می‌کند. در تاریخ جهان چند شوهری کمیاب است؛ اما چندزنی بسیار رایج بوده است (Dashtiane et al., 2021). گزارش سازمان ملل متحد بیان می‌کند که چندهمسری در مجموع در ۳۳ کشور قانونی است که ۲۵ کشور در آفریقا و ۷ کشور در آسیا را شامل می‌شود (Rahmanian et al., 2021). منشأ پیدایش چندزنی را انسان‌شناسان هم‌زمان با پدرسالاری دانسته‌اند (Farbad, 2004). همانطوری که ذکر شد خانواده چندهمسر خانواده‌ای است که در آن مرد بیش از یک همسر دارد؛ از این رو شرایط و روابط ویژه‌ای بر خانواده حاکم است که این شرایط و روابط ویژه می‌تواند در رفتار و عملکرد اعضای خانواده بازتاب داشته باشد (Sheikhi & Mohammadi, 2007).

چند زنی تا اندازه‌ای در بسیاری فرهنگ‌های سنتی آفریقایی و کشورهای که امروزه آفریقای جنوبی و اغلب جنوب و مرکز آفریقا است، اجرا می‌شود. البته در بخشی از خاورمیانه کنونی و کشورهای مسلمان به ویژه عرب نیز دیده می‌شود، حتی در سه چهارم جوامع سنتی ماقبل صنعتی نیز وجود داشته است (Esmaili et al., 2019). در ایران اگر چه میزان چندهمسری رقم قابل ملاحظه‌ای را نشان نمی‌دهد و نمی‌توان چندزنی را در آن، ساخت غالب قلمداد کرد اما آمارها نشان می‌دهد که این پدیده طی سال‌های مربوط به دهه ۶۰ و به دلیل وجود شرایط بحرانی ناشی از جنگ تحمیلی به شکل قابل ملاحظه‌ای در برخی مناطق کشور افزایش یافته است (Amani, 2001). از این گذشته در ایران چندهمسری در میان اهل سنت و به ویژه قوم بلوچ امری مرسوم به نظر می‌رسد. به بیان Mojahed & Birashk (2004) اگرچه چندزنی در این منطقه به دلیل سابقه تاریخی و عرف اجتماعی مورد تشویق علمای مذهبی است، شیوع این سنت فرهنگی در گذشته بی‌ارتباط با سنت‌های خاص ازدواج در این منطقه نبوده؛ زیرا نخستین ازدواج مردان بلوچ از سنین پایین آغاز می‌شد. فاصله سنی میان زوجین بسیار زیاد بود و گزینش زن اول طبق سنت از اختیارات قطعی والدین محسوب می‌شد. در حقیقت استان سیستان و بلوچستان در بین استان‌های ایران دارای بیش‌ترین آمار چندهمسری است و چندهمسری در این استان به عنوان امری پذیرفته شده و جا افتاده تلقی می‌شود. برای مثال در سال ۱۳۸۵ در شهر زاهدان از میان ۱۵۱۱۰۰ زوج ۸۶۷۹۹ نفر بیش از یک زن داشته‌اند؛ در این میان ۶۵۴۲۵ نفر دو زن و ۲۱۳۷۴ نفر به‌طور هم‌زمان سه یا تعداد بیش‌تری زن دارند. تعداد خانواده‌های تک همسر در این شهر ۶۴۳۰۱ نفر بوده و این به آن معنی است که ۴۲ درصد از خانواده‌های موجود در زاهدان ساختار تک همسر داشته و ۵۸ درصد از آنان در خانواده‌های چندهمسری به سر می‌برند (Sheikhi & Mohammadi, 2007). چنین آماری نشان‌دهنده اهمیت بررسی این مسئله به خصوص در استان سیستان و بلوچستان است.

عوامل متعددی می‌توانند در تعدد زوجات مؤثر باشند. در پژوهشی که Mohammadi & Askani (2015) انجام دادند، نتایج در مجموع بیانگر آن است که سلامت خانواده‌های چند همسری از نظر مشارکت همدلانه و پیوند عاطفی به شکل معناداری پایین‌تر از خانواده‌های تک همسری است. همانطوری که به نظر می‌رسد چندهمسری تبعات زیادی را می‌تواند به همراه داشته باشد و این، اهمیت پرداختن به این موضوع را دو چندان می‌نماید از جمله اینکه برخی صاحب نظران بیان می‌کنند در بسیاری از خانواده‌های با تعدد زوجیت، الگوهای ارتباطی، نقش‌ها و انتظارات با حضور همسر دوم تغییر می‌کند، عواطف کاهش می‌یابد، صمیمیت‌ها کم می‌شود. شکل‌گیری روابط مثلثی از جمله متغیرهای مهم در کاهش عملکرد و رضایت زناشویی است (Sheikhi & Mohammadi, 2007). همچنین پژوهش‌ها و مطالعات فراوانی نشان می‌دهند با تغییر خانواده از تک‌همسری به چندهمسری، سیستم و عملکرد خانواده با تعارض‌ها و چالش‌های بسیار زیادی روبه‌رو می‌شود و خانواده امنیت روانی، احساسی، عاطفی و مالی خودش را از دست خواهد داد (Sheikhi & Mohammadi, 2007).

در حوزه چندهمسری پژوهش‌های متعددی انجام شده است. (Soltani Renani (2018) در پژوهشی نشان داد که قرآن کریم چندهمسری را در پی مرگ مردان (سرپرستان خانواده) و بر جای ماندن یتیمان و بیوه زنان و در جهت دادگری میان این بازماندگان بی‌سرپرست روا دانسته است. (Alinaghian & Roustakhiz (2018) در پژوهشی نشان می‌دهد که چندهمسری یا به عبارتی چندزنی در بلوچستان امری کاملاً پذیرفته شده و جاافتاده است، چرا که در بسیاری موارد، تعداد فرزندان و در نتیجه قدرت اجتماعی و اقتصادی خانواده، تیره و نهایتاً طایفه را افزایش می‌دهد. این امر را باید در برابر موقعیت زنان بلوچ در سلسله مراتب اجتماعی و اقتصادی، وابستگی مالی آن‌ها، عدم حمایت حقوقی از طلاق و جدایی زن و فقدان پشتیبانی‌های اجتماعی قرار داد. (Shojaei & Honarparvaran (2020) نشان دادند که در این خانواده‌ها، به علت اختیار کردن همسر دوم، زنان در معرض آسیب‌پذیری شدید فردی و اجتماعی نظیر احساس تنهایی، طلاق عاطفی، عدم حمایت خانواده، کاهش رفاه مادی، مشکلات جسمانی، حس حقارت و عدم تعلق عاطفی قرار می‌گیرند. در پژوهشی (Dashtiane et al. (2021) نشان دادند که مشکلات فراوانی مانند سطوح پایینی از عزت‌نفس، عملکرد خانوادگی و تربیت فرزندان، همچنین اختلالاتی مانند افسردگی، وحشت‌زدگی، اضطراب، افسرده‌خویی، حساسیت بین فردی، عقاید پارانوئید، خصومت، دامن‌گیر زانی است که در خانواده‌های چندهمسر زندگی می‌کنند. (Arab et al. (2015) نشان دادند که میزان بهزیستی روان‌شناختی و سازگاری زناشویی و رضایت از زندگی زنان خانواده‌های چندهمسری بیشتر از زنان خانواده‌های تک‌همسری است.

حوزه چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان مورد بررسی قرار گرفته است. از میان پژوهش‌های میدانی اندکی که در خصوص مسئله چندهمسری صورت گرفته می‌توان به پژوهش (Alipour et al. (2024) اشاره کرد که پدیده چندهمسری را از نگاه زنان استان سیستان و بلوچستان بررسی کرده است. در این پژوهش تجارب زنان از چندهمسری در ۵ تم "تغییر دیدگاه و باورها"، "تبدیل تهدید به فرصت توسط زنان"، "مشکلات زنان در چندهمسری"، "اثرات چندهمسری بر فرزندان"، "علل چندهمسری" دسته بندی شده است. همانطور که مطرح شد پدیده چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان نسبت به سایر استان‌ها مرسوم‌تر است. پدیده چندهمسری باعث ایجاد آسیب‌های فردی و خانوادگی متعدد می‌شود و این آسیب‌ها اجتماع را به خطر می‌اندازد که می‌بایست الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری مورد بررسی و کاوش قرار گیرد تا نقشه راهی برای ارگان‌هایی که مرتبط با شکل‌گیری و تقویت بنیان خانواده هستند، باشد؛ از سویی پیشینه‌های پژوهش نشان می‌دهد که پژوهش‌های اندکی در حوزه الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چند همسر انجام شده است. لذا هدف از پژوهش حاضر تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر در استان سیستان و بلوچستان با رویکرد نظریه داده بنیاد بود.

روش

روش پژوهش حاضر کیفی از نوع بنیادبخشی نظریه بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش شامل مردان، زنان و فرزندان دخیل در پدیده چندهمسری بودند که از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته ۱۲ نفر همسر، ۱۰ نفر از فرزندان (۶ دختر و ۴ پسر) و ۷ نفر شوهر (جمعاً ۲۹ نفر) جمع‌آوری شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد.

روش جمع‌آوری داده‌های مطالعه، مبنی بر مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته بود. پرسش‌های مصاحبه با الهام از پیشینه نظری و در راستای اهداف پژوهش تدوین شدند و پس از تأیید روایی صوری توسط استاد راهنما و انجام دو مصاحبه آزمایشی نهایی شده و مصاحبه‌ها انجام شد. فراخوانی مشارکت‌کنندگان تا زمان اشباع و کفایت نمونه‌گیری ادامه پیدا کرد. زمان و مکان مصاحبه به صورت توافقی تعیین شد. مدت زمان مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه متغیر بود. در ابتدای هر جلسه مصاحبه از مشارکت‌کنندگان برای ضبط نمودن مصاحبه اجازه گرفته شد و با موافقت همه شرکت‌کنندگان مصاحبه‌ها ضبط گردید تا تحلیل داده‌ها با دقت بیشتری انجام شود و بعد از هر مصاحبه به شکل کلمه به کلمه پیاده‌سازی شدند. در راستای انجام مصاحبه، سؤالاتی از قبیل: ۱- نسبت به چندهمسری چه تجربیاتی دارید؟ ۲- زندگی در خانواده چندهمسری چه نتایج و پیامدهایی داشته است؟ ۳- به نظر شما چرا خانواده‌های چندهمسری شکل می‌گیرد؟ ۴- چه عواملی بر شکل‌گیری خانواده چند همسری مؤثر است؟ و ... مورد پرسش از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفته است.

جهت ارزیابی نتایج پژوهش کیفی حاضر، از معیارهای (Lincoln & Guba (1985) استفاده شد. گوبا و لینکلن از عنوان اعتمادپذیری یا قابلیت اعتماد (Trustworthiness) برای ارزیابی نتایج پژوهش کیفی استفاده می‌نمایند. قابلیت اعتماد، میزانی است که در آن می‌توان به یافته‌های یک تحقیق کیفی متکی بود و به نتایج آن‌ها اعتماد کرد. به عقیده گوبا و لینکلن معیار قابلیت اعتماد شامل چهار معیار جداگانه اما به هم مرتبط است که شامل باورپذیری (همساز و همبستگی داده‌ها)، اطمینان‌پذیری (توانایی تشخیص جایی که

داده‌های یک مطالعه از کجا آمده، چگونه گردآوری شده و چه طور به کار رفته‌اند)، تأثیرپذیری (Confirmability) (عینیت کیفی و انطباق یافته‌ها بر داده‌های پژوهش) و انتقال‌پذیری (Transferability) (اعتبار بیرونی) است (Mohammadpour, 2010; Mohsenpour, 2015). به منظور افزایش باورپذیری، از راهبردهایی مانند بررسی به وسیله اعضا، توصیف و تحلیل دقیق یافته‌ها، یادداشت‌های بازتابی و به کارگیری سوالات مناسب استفاده شد. برای تضمین انتقال‌پذیری، از توصیف انبوه و غنی اطلاعات در طول مراحل پژوهش و نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. برای افزایش تأثیرپذیری، ارائه جزئیات عملیاتی از جمع‌آوری داده‌ها و ارزشیابی‌های بازتابی از جمله راهبردهای مورد استفاده در این مطالعه بود. با هدف اطمینان‌پذیری، تمام اطلاعات در طول فرآیند مطالعه با دقت، ثبت و ضبط و جزئیات مصاحبه‌ها نیز یادداشت شد. در ادامه (جدول ۱ و ۲)، مشخصات شرکت‌کنندگان ارائه شده است:

جدول ۱: مشخصات همسران مشارکت‌کنندگان در پژوهش

مصحبه‌شوندگان	سن	مدرک تحصیلی	شغل	مدت‌زمان زندگی متأهلی	تعداد فرزندان	چندمین همسر
شماره ۱	۵۲	سیکل	خانه‌دار	۲۸ سال	۲	۲
شماره ۲	۳۶	کارشناسی	آزاد	۸ سال	ندارند	۱
شماره ۳	۳۹	سیکل	خانه‌دار	۲۱ سال	۲	۲
شماره ۴	۳۵	ابتدایی	خانه‌دار	۱۵ سال	۱	۲
شماره ۵	۲۵	دیپلم	خیاط	۷ سال	۱	۳
شماره ۶	۳۰	کارشناسی	معلم	۱۰ سال	۱	۲
شماره ۷	۵۵	ابتدایی	خانه‌دار	۳۸ سال	۴	۲
شماره ۸	۳۲	دیپلم	خانه‌دار	۱۶ سال	۲	۲
شماره ۹	۵۳	دیپلم	خانه‌دار	۳۳ سال	۲	۱
شماره ۱۰	۳۸	کارشناسی	ماما	۹ سال	۲	۳
شماره ۱۱	۲۹	فوق دیپلم	خانه‌دار	۲ سال	۳	۲
شماره ۱۲	۳۶	کارشناسی	آزاد	۵ سال	۱	۲

جدول ۲: مشخصات شوهران مشارکت‌کنندگان در پژوهش

مصحبه‌شوندگان	سن	مدرک تحصیلی	شغل	مدت‌زمان زندگی متأهلی	تعداد فرزندان
شماره ۱	۵۲	سیکل	معلم	۲۰ سال	۱
شماره ۲	۳۶	ابتدایی	آزاد	۱۵ سال	۴
شماره ۳	۳۸	دیپلم	آزاد	۱۰ سال	۲
شماره ۴	۴۰	سیکل	بنا	۱۲ سال	۳
شماره ۵	۳۱	سیکل	آرایشگر	۶ سال	۲
شماره ۶	۳۷	ابتدایی	تاجر	۱۹ سال	۴
شماره ۷	۳۲	دیپلم	راننده	۱۲ سال	۳

جدول ۳: مشخصات فرزندان مشارکت‌کنندگان در پژوهش

مصحبه‌شوندگان	جنسیت	سن	مدرک تحصیلی	فرزند چندم
شماره ۱	مذکر	۲۸	کارشناسی	۴
شماره ۲	مونث	۱۹	دیپلم	۳
شماره ۳	مونث	۱۸	دیپلم	۲
شماره ۴	مذکر	۲۱	دانشجوی کارشناسی	۲
شماره ۵	مونث	۱۷	پایه دوازدهم	۳
شماره ۶	مونث	۲۳	کارشناسی	۲
شماره ۷	مذکر	۱۵	پایه دهم	۱
شماره ۸	مونث	۱۸	دیپلم	۱
شماره ۹	مذکر	۱۸	دیپلم	۲
شماره ۱۰	مونث	۱۹	دیپلم	۳

یافته‌ها

۱) شرایط محوری پدیده شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان ابتدایی چیست؟ جهت یافتن پدیده محوری محقق با مقایسه و طبقه‌بندی مجدد به تغییر، تکمیل، ترکیب و توسعه مقوله‌ها به صورت به مستمر پرداخت (Corbin & Strauss, 2008). در پژوهش حاضر مقوله محوری تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری انتخاب شد.

۲) شرایط علی شکل‌گیری خانواده‌های چند همسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

شرایط علی، آن دسته از پدیده‌ها و رویدادها و وقایع هستند که بر پدیده‌ها اثرگذارند، به عبارتی می‌توان گفت شرایط علی، حوادث و اتفاقاتی است که به وقوع یا رشد و توسعه پدیده محوری می‌انجامد. نتایج در این بخش در جدول شماره ۴ گزارش شده است.

جدول ۴: عوامل و شرایط علی مؤثر بر شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدباز)
	گرایش به زیبایی	بالا رفتن سن (شوهر ۱)، آشنایی با زن جوان (همسر ۴)، زیبا نبودن زن اول (شوهر ۱)، هوس بازی مردان (همسر ۱)، تنوع‌طلبی مردان (همسر ۱۱)
شرایط علی	نقص جسمی و جنسی	بیماری یا نقص عضو زن اول (همسر ۷)، نارضایتی جنسی (شوهر ۲)، ناتوانی زن اول (شوهر ۵)، مشکلات و ناتوانی جنسی (شوهر ۱)
	بی توجهی	نبود عشق کافی میان زن و مرد، سرد بودن زن و شوهر در روابطشان (همسر ۲)، عدم توجه کافی زن به شوهر (شوهر ۵)، خسته شدن مرد از زن اول (شوهر ۵)، دریافت محبت از زنان دیگر (شوهر ۳)
	تعارضات فکری	اختلاف میان زن و شوهر به علت عدم تفاهم (همسر ۲ و همسر ۶)، عدم تکامل زندگی زناشویی (شوهر ۴)، عدم درک متقابل (همسر ۳)

۲-۱ گرایش به زیبایی: با توجه به مصاحبه‌های به عمل آمده می‌توان، متوجه ارتباط چندهمسری با گرایش مردان چندهمسری به زیبایی شد. از جمله شرایط علی ارائه شده در زمینه چندهمسری در سیستان و بلوچستان گرایش به زیبایی بود، که طبق صحبت‌های همسر شماره ۱ "هوس مردان باعث می‌شود از زن دیگری خوششان بیاید و با او ازدواج کنند" و همسر شماره ۴ بیان کرد "همسرم بخاطر جوانی و زیباییم با من ازدواج کرد". شوهر شماره ۱ بیان کرد "من چون زن اولم پیر شده بود و من دنبال زیبایی بودم به دنبال ازدواج مجدد رفتم. همسر شماره ۱۱ گفت "بعضی از مردان تنوع طلب هستند و دنبال زن‌های دیگه هستند".

۲-۲ نقص جسمی و جنسی: طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش، از دیگر شرایط علی در شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان نقص جسمی و جنسی زنان بود. شوهر شماره ۲ بیان کرد "مردان به دلیل نارضایتی جنسی از همسر خود ازدواج مجدد می‌نمایند". شوهر شماره ۵ گفت "من در کار کشاورزی نیاز به کمک داشتم که همسر اولم نمی‌تونست بهم کمک کنه، این شد که برم زن دیگه بگیرم". شوهر شماره ۱ بیان کرد "برخی دیگر از مردان به دلیل ناتوانی جنسی همسرشان ازدواج مجدد می‌کنند".

۲-۳ بی توجهی: بی توجهی همسران به یکدیگر منتهی به طلاق عاطفی و اختلاف بین زوجین و ازدواج مجدد مردان در راستای شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری می‌شود. شوهر شماره ۳ بیان کرد "وقتی مردی با زن دیگری آشنا می‌شود، که به او محبت می‌کنه به دنبالش خواهد بود که با او ازدواج کنه". به عقیده مشارکت‌کنندگان از دلایل دیگر در شرایط علی چندهمسری در سیستان و بلوچستان بی‌توجهی است. همسر شماره ۲ بیان کرد "همچنین نبود عشق کافی میان زن و مرد و اختلاف میان آن‌ها می‌تواند از دیگر دلایل ازدواج مجدد آن‌ها باشد". شوهر شماره ۵ بیان کرد "زنم بهم اهمیت نمی‌داد و توجه‌های بهم نداشت و خسته شده بودم".

۲-۴ تعارضات فکری: از دیگر شرایط علی مؤثر بر شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری، تعارضات فکری میان زن و شوهر است. وقتی بین زن و مرد در یک زندگی مشترک تعارضات فکری پیش می‌آید دچار اختلاف نظر می‌شوند و این امر گرایش مردان به ازدواج مجدد را بیشتر می‌کند چرا که با زن اول خود نمی‌تواند فهم مشترکی داشته باشد. در زمینه تعارضات فکری به نمونه‌هایی از بیانات مشارکت‌کنندگان در پژوهش اشاره می‌شود. همسر شماره ۳ بیان کرد "شوهر من هیچ موقع به حرف‌های من گوش نمی‌داد و فقط حرف

خودشو می‌زد من آرزو به دل بودم که به نظر من احترام بزاره". همسر شماره ۶ بیان کرد "دلیل عدم تفاهم و تفاوت در عقاید میان زن و شوهر ممکن است اختلاف پیش آید".

۳- راهبردهای شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

راهبردها، استراتژی‌هایی هستند که با هدف خاصی برای اداره و کنترل پدیده مورد نظر صورت می‌پذیرد. راهبردها مبتنی برکنش‌ها و واکنش‌هایی برای کنترل، اداره و بازخورد پدیده مورد بررسی هستند. در پژوهش حاضر تحلیل مصاحبه‌ها نشان‌دهنده دخالت خانواده و اطرافیان و تأثیر زن اول مورد تأکید مشارکت‌کنندگان بوده است. نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول شماره ۵ گزارش شده است.

جدول ۵: شرایط راهبردی تشکیل خانواده‌های چندهمسری

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات شرکت‌کنندگان (کدباز)
شرایط راهبردی	دخالت خانواده و اطرافیان	اظهار موافقت خانواده پدری از ازدواج مجدد مرد (شوهر ۲)، تهیه طلا برای زن دوم توسط فامیل (همسر ۵)، پیشنهاد فامیل به چندهمسری (شوهر ۶)، اجباری بودن ازدواج اول مرد از طرف خانواده (همسر ۱۱)
	تأثیرات زن اول	نافرمانی زن اول (شوهر ۷)، نداشتن استقلال مالی زن اول (شوهر ۹)، کنار آمدن زن اول با موضوع چندهمسری (همسر ۱۲)، جلوگیری از طلاق به دلیل داشتن فرزندان کوچک و آسیب‌پذیر (همسر ۱۲)، عصبی بودن زن اول و فرزندانش (شوهر ۱)

۳-۱ دخالت خانواده و اطرافیان: از جمله راهبردهای ارائه شده در زمینه رواج چندهمسری در سیستان و بلوچستان طبق برداشت‌های به عمل آمده می‌توان، دخالت خانواده و اطرافیان را ذکر کرد که مشتمل بر اظهار موافقت خانواده پدری از ازدواج مجدد مرد، تهیه طلا برای زن دوم توسط فامیل، پیشنهاد فامیل به چندهمسری، اجباری بودن ازدواج اول مرد از طرف خانواده بود. مصاحبه‌کننده همسر شماره ۱۱ بیان کرد "گاهی هم یک مرد به اصرار خانواده همسر دیگری اختیار می‌کند". شوهر شماره ۶ بیان کرد "فامیل همه چند زن داشتند و به من می‌گفتند تو بی‌عرضه هستی که زن دوم نمی‌گیری".

۳-۲ تأثیرات زن اول: تحلیل نظرات مشارکت‌کنندگان در پژوهش، نشان‌دهنده این نکته است که در رواج چندهمسری در سیستان و بلوچستان، تأثیرات زن اول هم تأثیرگذار است. در این زمینه، طبق نظرات مشارکت‌کنندگان شاخص‌هایی چون نافرمانی زن اول، نداشتن استقلال مالی زن اول، کنار آمدن زن اول با موضوع چندهمسری، جلوگیری از طلاق به دلیل داشتن فرزندان کوچک و آسیب‌پذیر مورد تأکید بود. همسر شماره ۱۲ بیان کرد "من بخاطر فرزندان کوچک و آسیب‌پذیری که داشتم زیاد با ازدواج مجدد شوهرم مخالفت نکردم چون نمی‌خواستم طلاق بگیریم". شوهر شماره ۷ بیان کرد "زن اولم فقط ساز مخالف می‌زد و از من اطاعت نمی‌کرد". شوهر شماره ۹ بیان کرد "من از همون اول زندگی دنبال زن پولدار بودم و دستش تو جیبش باشه".

۴ عوامل زمینه‌ای مؤثر بر شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

شرایط زمینه‌ای، عامل عامل‌ها هستند و عوامل علی تحت تأثیر آن‌ها شکل می‌گیرد. البته شرایط و زمینه‌ها هر چند نیرومند هستند ولی سایه سنگین آن‌ها بر خلیات، حسب وضعیت متغیرهای دیگر (خصوصاً عاملیت‌های سطح میانی و کلان) می‌تواند کم یا زیاد، تعدیل یا تشدید شود. نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول شماره ۶ گزارش شده است.

جدول ۶: عوامل زمینه‌ساز تشکیل خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدباز)
علل زمینه‌ای	باور و اندیشه	بی‌عرضه و ضعیف دانستن مردان تک همسر (شوهر ۴)، رواج چندهمسری در دین اسلام (شوهر ۵)، آشنایی با زنان بیوه در همسایگی یا خویشاوندی (شوهر ۴)، رایج بودن چندهمسری در برخی مناطق (همسر ۸)،
	تنوع طلبی	دخالت خانواده، فرهنگ ازدواج مجدد (همسر ۹)، ازدواج مرد در سنین پایین (شوهر ۲)
	تبعیض جنسیتی	احساس نیاز مردان برای ازدواج با زنان جوان‌تر و زیباتر (همسر ۲)، هوی و هوس مردان (همسر ۱۱)
		نافرمانی از جنس زن (همسر ۵)، داشتن فرزند پسر (همسر ۱۰)، دختر را بودن زن اول (همسر ۹)

۴-۱ باور و اندیشه: یکی از دلایل شکل‌گیری خانواده چند همسری و گرایش مردان برای ازدواج مجدد، باور و اندیشه‌های مردم و خانواده‌ها است. که در ادامه به نمونه‌هایی از بیانات مشارکت‌کنندگان در این زمینه اشاره می‌شود. شوهر شماره ۴ بیان کرد "اگر کسی تن

به ازدواج مجدد ندهد او را بی‌عرضه و ضعیف می‌دانند". همسر شماره ۹ بیان کرد "این موضوع میان برخی اقوام و طایفه‌ها مانند یک فرهنگ درآمده است".

۴-۲ تنوع طلبی: به عقیده مشارکت‌کنندگان تنوع طلبی از علل زمینه‌ای رواج چندهمسری در سیستان و بلوچستان است. همسر شماره ۲ بیان کرد "گاهی مرد به دلیل زیبا نبودن چهره زن اول با زن دیگری ازدواج می‌کنند". همسر شماره ۱۱ بیان کرد "برخی از مردان به دنبال هوا و هوس خود هستند".

۴-۳ تبعیض جنسیتی: طبق نظر برخی دیگر از مصاحبه‌کنندگان تبعیض جنسیتی که میان زن و مرد یا دختر و پسر بودن فرزندان وجود دارد می‌تواند باعث بروز پدیده چندهمسری شود. همسر شماره ۱۰ بیان کرد "گاهی برخی مردان برای داشتن فرزند پسر ازدواج مجدد می‌کنند". همسر شماره ۹ بیان کرد "من دخترزا بودم و شوهرم خسته شده بود". همسر شماره ۵ گفت "مرد من از زنان نافرمانی می‌کرد و مردم سالاری دوست داشت".

۵ عوامل مداخله‌گر در تشکیل خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

عوامل مداخله‌گر شامل شرایط ساختاری هستند که موجب تسهیل در زمینه پدیده و راهبردها می‌شوند. در جدول شماره ۷ با توجه به دیدگاه مصاحبه‌شوندگان عواملی که موجب چندهمسری در سیستان و بلوچستان می‌شوند ارائه می‌گردد.

جدول ۷: عوامل مداخله‌گر تسهیل‌کننده شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدباز)
تسهیل‌کننده‌ها	تمکن مالی	احساس استقلال مالی و توانایی تأمین دو یا چند خانواده (همسر ۷)، رایج بودن چندهمسری میان افراد با وضعیت مالی مناسب (شوهر ۶)، گرفتن مهریه کم (همسر ۲)
	ارزش‌های دینی و اجتماعی	تأثیر دوستان چندهمسر (همسر ۹)، استفاده از توصیه‌های دینی برای ازدواج مجدد (همسر ۱)، خواستگاری رفتن فرزندان برای پدر (شوهر ۴)

۵-۱ تمکن مالی: طبق نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش، تمکن مالی شوهران و مقدار مهریه برای ازدواج، منجر به ازدواج مجدد و شکل‌گیری خانواده چند همسری می‌شود. پیشرفت در حوزه مالی به گفته برخی از مصاحبه‌کنندگان باعث تسریع شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری می‌شود. همسر شماره ۷ بیان کرد "بعضی از مردان فکر می‌کنند وقتی می‌توانند دو یا چند خانواده را از لحاظ مالی تأمین کنند باید ازدواج کنند". شوهر شماره ۶ بیان کرد "در بیشتر مناطق سیستان و بلوچستان اینگونه مرسوم شده که افراد با توانایی مالی بالا باید چند همسر داشته باشند".

۵-۲ ارزش‌های دینی و اجتماعی: این دسته از عوامل تسهیل‌کننده به ارزش‌های دینی و اجتماعی حاکم بر جامعه می‌پردازند که بیانات برخی از مصاحبه‌کنندگان در پایین ذکر می‌شود. همسر شماره ۱ بیان کرد "مردان دوست دارند چند همسر داشته باشند و آموزه‌های دین اسلام را بهانه می‌کنند برای انجام این کار". همسر شماره ۹ بیان کرد "همسر من طی رفت و آمدهایی که با دوستان چند همسرش داشت توسط آن‌ها با یک زن دیگر آشنا شد و با او ازدواج کرد".

۶ عوامل مداخله‌گر (محدودکننده/تسهیلگر) شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

در بین تجارب مشارکت‌کنندگان، برخی از عوامل سازمانی و انسانی به عنوان محدودکننده پدیده چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان یاد شده‌اند. نتایج این بخش از یافته‌ها در جدول شماره ۸ گزارش شده است.

جدول ۸: عوامل مداخله‌ای محدودکننده شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدباز)
محدودکننده‌ها	مشکلات اقتصادی	ترس از عدم توانایی پرداخت حق کامل زن توسط مرد (شوهر ۷)، عدم توانایی تأمین دو خانواده از لحاظ مالی (همسر ۶)
	تحصیلات	تحصیل و داشتن سواد (همسر ۹)، آگاهی و سواد زندگی خانوادگی (همسر ۳)
	اخلاقیات و احساسات	داشتن وجدان (شوهر ۵)، ترس از دست دادن توجه و اهمیت به فرزندان و همسر (همسر ۹)، علاقه به همسر (شوهر ۳)، وفاداری و تعهد مرد (همسر ۱۰)

۱-۶ مشکلات اقتصادی: طبق نظر مصاحبه‌شوندگان مشکلات مالی شوهران باعث عدم گرایش مردان به زن دیگری می‌شود و این امر منجر به محدود و کم شدن پدیده چندهمسری می‌شود. همسر شماره ۶ بیان کرد "بعضی از مردان میل به چندهمسری دارند اما به دلیل اینکه توانایی تأمین هزینه‌های دو خانواده را ندارند این کار را نمی‌کنند". شوهر شماره ۷ بیان کرد "بعضی از مردان می‌ترسند پس از چندهمسری نتوانند حق و حقوق کامل زن اول را پرداخت کنند".

۲-۶ تحصیلات: به گفته برخی مصاحبه‌کنندگان تحصیلات مردان باعث تغییر در نگرش آن‌ها برای تشکیل خانواده چند همسری می‌شود و به دنبال ازدواج مجدد نخواهند رفت. تحصیلات مردان هر چقدر بالا رود، اندیشه آن‌ها بیشتر رشد می‌کند و مقوله ازدواج مجدد و تشکیل خانواده‌ها چند همسری را پیگیری نخواهند کرد. همسر شماره ۹ بیان کرد "به اصرارهای خانواده برای ازدواج مجدد برادر شوهرم با مخالفت او روبه‌رو شد زیرا برادرشوهرم با توجه به تحصیلات دانشگاهی که داشت نسبت به این موضوع و آسیب‌های وارده به همسر و فرزندان‌ش آگاه بود".

۳-۶ اخلاقیات و احساسات: در طی مصاحبه‌هایی که انجام شد برخی از افراد اظهار نظر داشتند که اخلاقیات و احساس علاقه تعهد مردان به خانواده و زندگی‌شان باعث کاهش پدیده چندهمسری می‌شود. همسر شماره ۳ بیان کرد "بعضی از مردان می‌ترسند با ازدواج مجدد توجه و علاقه آن‌ها بین فرزندان کم شود" همسر شماره ۱۰ بیان کرد "برخی از مردان نسبت به زن اول خود احساس تعهد و علاقه دارند و نسبت به گرفتن زن دوم جبهه می‌گیرند". همسر شماره ۳ می‌گوید "داشتن آگاهی از شرایط زندگی مشترک خیلی مهمه بعد اگر مردا اینو بدونن زن دیگه نمی‌گیرند". شوهر شماره ۳ بیان داشت "من به همسرم شخصاً علاقه دارم و دوست ندارم از دستش بدم".

۷) پیامدهای شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در سیستان و بلوچستان چیست؟

پیامدها به نتیجه پدیده و راهبردهای پدیده چندهمسری در زندگی کنشگران اشاره می‌کنند که لزوماً همه مشارکت‌کنندگان آن این پیامدها را تجربه نخواهند کرد که این موضوع به دلیل تفاوت‌های فردی و اجتماعی می‌باشد. در جدول شماره ۹ پیامدهای پدیده چندهمسری در سیستان و بلوچستان آمده است.

جدول ۹: پیامدهای شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات شرکت‌کنندگان (کدباز)
	اثرات چندهمسری بر فرزندان	در دسترس نبودن پدر در موقعیت‌های حساس (فرزند ۳)، اختلاف و حسادت میان فرزندان و همسران (همسر ۶)، افزایش علاقه فرزندان به مادر (همسر ۲)، خوشحالی فرزندان از داشتن خواهر و برادران زیاد (شوهر ۷)، کاهش احترام و اعتماد به پدر پس از ازدواج مجدد (فرزند ۴)، کم شدن علاقه به پدر (همسر ۶)، پرخاشگری فرزندان، ترک تحصیل فرزندان به علت مسئولیت‌ها و مشکلات مالی (همسر ۹)، مورد تمسخر قرار گرفتن فرزندان توسط همسالان (همسر ۶)، هنجارشکنی توسط فرزندان (همسر ۲)، دلسوزی برای فرزندان توسط بقیه (همسر ۱۰)، تعمیم دادن ازدواج مجدد به پسران (همسر ۱)، بحث و دعوای فرزندان با پدر (فرزند ۳)، مبتلا شدن فرزندان به بیماری روانی (همسر ۱۰)، کاهش تمرکز به درس (فرزند ۷).
پیامدها	تزلزل شأن اجتماعی زنان	مورد تمسخر قرار گرفتن زن اول توسط آشنایان (همسر ۱۲)، کاهش احترام و منزلت کل خانواده در اجتماع (همسر ۴)، دلسوزی کردن دیگران برای زن اول (همسر ۵)، نفرین زن دوم توسط دیگران (همسر ۲)، سرزنش زن اول توسط اجتماع (همسر ۲)
	پیدایش مشکلات مالی	بروز مشکلات مالی (همسر ۹)، تقسیم شدن ارث و میراث (فرزند ۷)، نیاز به کار مادر برای تأمین هزینه فرزندان (همسر ۲)، هزینه سنگین عروسی دوم (شوهر ۱)
	آسیب‌های زن اول و بنیان خانواده	کاهش مهر و محبت میان زن و شوهر (همسر ۱۰)، احساس ناکافی بودن زن اول (همسر ۳)، به فساد کشیده شدن زن اول (شوهر ۴)، تصمیم به جدایی زن اول (شوهر ۶)، افزایش مسئولیت‌های زن اول در قبال فرزندان (همسر ۵)

۱-۷ پیامدهای چندهمسری بر فرزندان: این دسته از عوامل محوری به پیامدها و آسیب‌هایی که پدیده چندهمسری برای فرزندان به وجود می‌آورد اشاره دارد. مانند کاهش توجه مرد به فرزندان، دور شدن فرزندان از پدر پس از ازدواج مجدد و ... که چند نمونه در پایین ذکر می‌شود. فرزند شماره ۴ بیان کرد "فرزندان ممکن است اعتماد کامل خود را نسبت به پدر خود از دست بدهند". همسر شماره ۶ بیان کرد "پس از ازدواج مجدد شوهرم، فرزندانم کم‌کم از پدرشان دور شدند و صمیمیت میان آن‌ها از بین رفت". همسر شماره ۹ گفت "همیشه کارهای خانه و نگهداری از من را پسر بزرگم انجام می‌دهد برای همین درسش را ادامه نداد". فرزند شماره ۷ بیان کرد "عدم تمرکز فرزندان بر درس به دلیل ناراحتی از چندهمسری". همسر شماره ۱۰ گفت "فرزندان هم با این مسئله زندگی‌شان تحت‌تأثیر قرار می‌گیرد و در یک خانواده کامل زندگی نمی‌کنند و محبت پدر و مادر را به طور واقعی و کامل حس نمی‌کنند". همسر شماره ۶ گفت "وقتی پدرش

رفت زن گرفت ناراحتی فرزندان از تمسخر آنان توسط دوستانشان داشتند." شوهر شماره ۷ گفت "وقتی من زن دوم گرفتم بچه‌های زن اولم اکثراً جای زن دوم هستند و با بچه‌های زن دوم بازی می‌کنند." همسر شماره ۱۰ بیان کرد " اطرافیانم برای فرزندانم احساس دلسوزی می‌کنند."

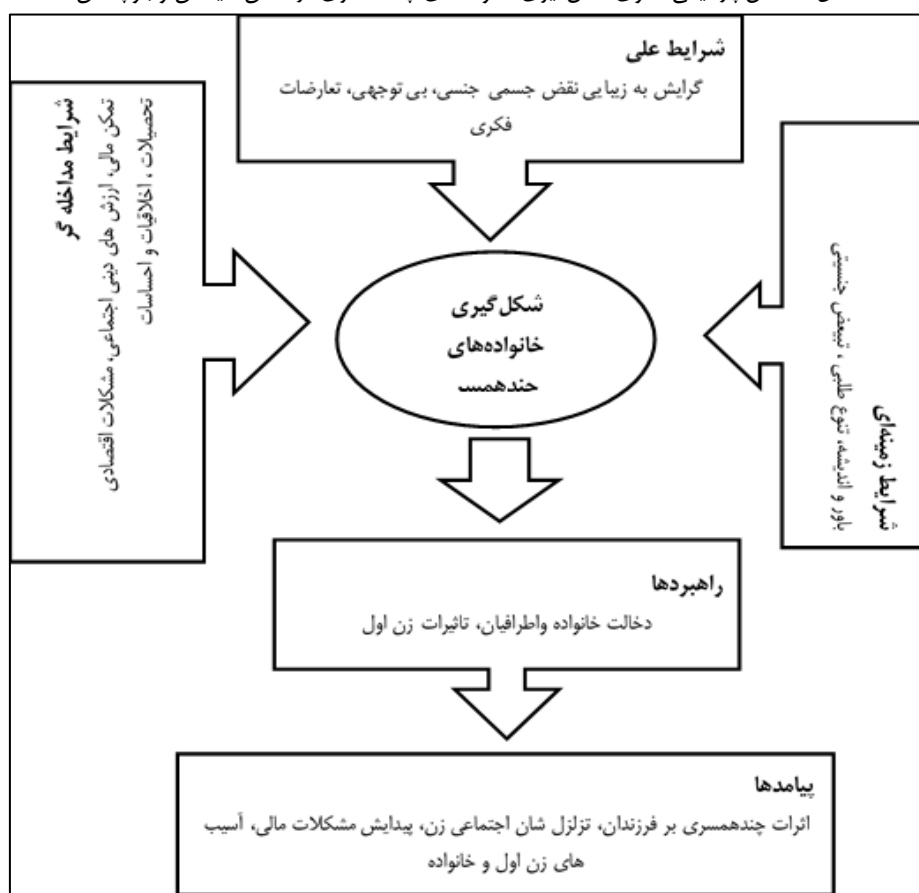
۲-۷ تزلزل شأن اجتماعی زن: یافته‌های پژوهش نشان داد که پدیده چندهمسری منجر به تغییر جایگاه زنان و تزلزل جایگاه اجتماعی زنان شده است. همسر شماره ۱۲ بیان کرد "پس از ازدواج مجدد همسر من توسط آشنایان و عموم افراد جامعه مورد تمسخر و بازخواست قرار می‌گرفتم." همسر شماره ۲ بیان کرد "من به دلیل اینکه همسر دوم شوهرم بودم توسط بقیه مورد و نفرین و لعن قرار می‌گرفتم."

۳-۷ پیدایش مشکلات مالی: این از دسته از پیامدهای پدیده چندهمسری به ظهور مشکلات مالی پس از پدیده چندهمسری اشاره می‌کنند. همسر شماره ۹ بیان کرد "پس از ازدواج مجدد همسر تمام دارایی او بین فرزندان من و زن دوم تقسیم شد و این موضوع باعث مشکلات اقتصادی زیادی برای ما شد." همسر شماره ۱۱ بیان کرد "بعد از اینکه همسر ازدواج مجدد کرد من مجبور شدم برای تأمین هزینه‌های تحصیل فرزندانم، شروع به کار خیاطی کنم."

۴-۷ آسیب‌های وارده به زن اول و بنیان خانواده: این دسته از پیامدهای محوری طبق گفته مصاحبه‌شوندگان مربوط به آسیب‌هایی که به زن اول و خانواده اول مرد وارد شده است را بیان می‌کنند. همسر شماره ۱۰ بیان کرد "پس از ازدواج مجدد همسر من توجه کافی نداشت صمیمت و مهر و محبت میان ما از بین رفته بود." همسر شماره ۵ بیان کرد "پس از ازدواج مجدد شوهرم من مسئول انجام همه امور مربوط به فرزندانم شدم زیرا او همه وقت خود را با همسر دوم خود سپری می‌کرد و جایی برای من و فرزندانم نبود."

مدل پارادایمی (تئوری زمینه‌ای): با توجه به کدگذاری باز، محوری و انتخابی؛ مدل پارادایمی الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

شکل ۱: مدل پارادایمی الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان

بحث

هدف از پژوهش حاضر تدوین الگوی شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری در استان سیستان و بلوچستان بود که می‌توان به عواملی همچون گرایش به زیبایی مردان، نقص جسمی و جنسی زنان، بی‌توجهی و تعارضات فکری به عنوان شرایط علی شکل‌گیری این خانواده‌ها اشاره کرد. یافته‌های پژوهش (Aref Nazari & Mazaheri, 2006) که نشان داد بی‌توجهی و نبود عشق و محبت از دلایل گرایش مردان به انتخاب زن دیگر است و همچنین سبک‌های دل‌بستگی ناایمن نمی‌توانند عامل چندهمسری مردان باشند، تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته اینطور می‌توان بیان داشت که علل مختلفی منجر به ورود مردان به مسئله چندهمسری می‌شود. در برخی از مردان به دلیل جستجوگری در زیبایی زنان، به دنبال گرفتن زن دوم و زن‌های بعدی می‌شوند. در برخی از خانواده‌ها نقص جسمی و جنسی برخی از زنان منجر به گرایش مردان به زن دیگر و ایجاد چندهمسری می‌گردد. در برخی از خانواده‌ها بین زن و مرد تعارضات فکری و بی‌توجهی است و در شرایط زندگی مشترک قدرت تحمل همدیگر را ندارند و این زمینه‌ای برای گرایش مردان به زن دیگر و ایجاد خانواده چندهمسری برای آن‌ها شده است.

عواملی چون باور و اندیشه، تنوع‌طلبی و تبعیض جنسیتی در ذیل عوامل زمینه‌ای در شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسر قرار می‌گیرند. یافته‌های پژوهش (Enayat & Ghelichi, 2021) که نشان داد در نظامی که تبعیض جنسیتی وجود دارد و مردان در رأس هرم قدرت باشند همه امتیازات اجتماعی، اقتصادی و غیره به سود مردان است. در این میان زن به‌عنوان جنس ضعیف و دسته دوم شناخته می‌شود و تحت سلطه مردان قرار می‌گیرد؛ سلطه‌ای که در تمام ابعاد زندگی‌اش ظهور پیدا می‌کند و بسیاری از حقوق مسلمش را از او دریغ می‌دارد که همین موضوع باعث چندهمسری شده است و مردان تعیین‌کننده سرنوشت زنان هستند؛ تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته اینطور می‌توان بیان کرد که در برخی از مناطق، باور و اندیشه آن‌ها بر انتخاب بیش از یک زن و زندگی با چندین زن است و این باورها و اندیشه‌ها منجر به ایجاد زندگی چندهمسری برای مردان شده است. تنوع‌طلبی برخی از مردان و گرایش آنها به چندین زن منجر به ورود آنها به زندگی چندهمسری شده است. برخی از مردان به دلیل ویژگی تنوع‌طلبی که دارند با زندگی مشترک با یک زن راضی نمی‌شوند و در راستای پاسخ دادن به روحیه تنوع‌طلبی خود، زن مجددی انتخاب و ازدواج می‌کنند.

دخالت خانواده و اطرافیان، تأثیرات زن اول در دسته عوامل راهبردی پدیده چندهمسری نقش دارند. یافته‌های پژوهش (Enayat & Ghelichi, 2021) که نشان داد فرد با توجه به فشار خانواده و بدون تمایل خود شخص، اقدام به ازدواج مجدد و تشکیل خانواده چندهمسری می‌کند، تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته‌های پژوهش اینطور می‌توان بیان داشت که مردان به دلیل دخالت خانواده‌ها و اطرافیان اقدام به گرفتن زن دیگری می‌نمایند به طوری که خانواده‌ها در افکار و باور مردان تأثیر می‌گذارند و این عاملی خواهد بود که مردان گرایش به ازدواج مجدد دارند. خانواده و اطرافیان با دلایلی که خودشان دارند، مردان خانواده را تشویق به گرفتن زن دوم می‌کنند و وارد مسئله چندهمسری می‌شوند. همچنین تأثیرات زن اول باعث بروز چندهمسری در مردان می‌گردد. برخی اوقات در شرایط استان سیستان و بلوچستان و فرهنگ حاکم بر این منطقه، خود زن اول به دلایل مختلف مردان را تشویق به ازدواج مجدد می‌نمایند و مردان هم نظر زن اول را می‌پذیرند و همسر دیگری را به اختیار می‌گیرند.

تمکن مالی و ارزش‌های دینی اجتماعی در دسته عوامل تسهیل‌کننده پدیده چندهمسری می‌باشد. تعدد زوجات در باورهای دینی برای مردان تجویز و مباح شده است. این بدان معنی است که مردان در صورت تحقق شرایط، اختیار دارند از این مجوز استفاده کنند. بسیاری از مردان، تک‌همسری را برمی‌گزینند اما چندهمسری هم در بعضی از مناطق وجود دارد که نشان از آموزه‌های فرهنگی-اجتماعی متفاوت آن‌ها است. عواملی همچون مشکلات اقتصادی، تحصیلات، اخلاقیات و احساسات در ذیل عوامل محدودکننده شکل‌گیری خانواده‌های چند همسری است. مشکلات اقتصادی و تحصیلات می‌توانند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم باعث محدود شدن چندهمسری شوند. وجود مشکلات اقتصادی می‌تواند باعث شده یک فرد نتواند هزینه‌های چندهمسری را تأمین کند. هزینه‌های ازدواج و ارزش‌های دیگری که با آن‌ها همراه هستند ممکن است برای فردی با درآمد کم و ثابت، غیرقابل تحمل باشد. در نتیجه، افراد مجبور به انتخاب یک همسر باشند. تحصیلات و به دنبال آن دستیابی به شغل و درآمد می‌تواند تأثیر مستقیم بر فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی فرد داشته باشد. افرادی که آگاهی بیشتری از اثرات منفی چندهمسری دارند، ممکن است به خاطر تحصیلات خود و ارزش‌های غیرمتمرکز بر ازدواج یک همسر، از پذیرش چندهمسری خودداری کنند.

عواملی همچون اثرات چندهمسری بر فرزندان، تزلزل شأن اجتماعی زنان، پیدایش مشکلات مالی، آسیب‌های زن اول و بنیان خانواده از پیامدهای شکل‌گیری خانواده‌های چندهمسری است که یافته‌های پژوهش (Alipour et al., 2024) نشان داد چندهمسری بر تربیت فرزندان، مسائل آموزشی و مشکلات خانوادگی اثرات منفی گذاشته است؛ این پژوهش تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته اینطور می‌توان بیان داشت که چندهمسری مشکلاتی را برای زنان و فرزندان ایجاد کرده است؛ به طوری که با توجه به

درگیری زنان با این پدیده و درگیر شدن ذهن آن‌ها، در حوزه رسیدگی به فرزندان نقص‌هایی به وجود آمده است. تربیت و آموزش فرزندان تحت تأثیر قرار گرفته است و به تربیت و پرورش آن‌ها آسیب وارد شده است. همچنین در حوزه تقسیم منابع مالی هم زنان و هم فرزندان نگرانی‌های خاص خود را دارند که مال و اموال پدر و خانواده چه اتفاقی می‌افتد. یکی دیگر از پیامدها تزلزل جایگاه اجتماعی زنان است. نگاه برخی از زنان اجتماع به زنانی که دچار پدیده چندهمسری شدند مطلوب نیست و این نگاه در قالب تمسخر و سرزنش صورت می‌گیرد، زنانی که تجربه این پدیده را دارند دچار مشکلات روحی و روانی شدند.

نتیجه‌گیری

بطور کلی می‌توان نتیجه گرفت خانواده‌های چندهمسری با علل فردی و اجتماعی مختلفی در استان سیستان و بلوچستان شکل گرفته است. مردان با توجه به مسائل مالی و داشتن تمکن مالی و سنت‌های قدیمی پا به این عرصه گذاشته و به دنبال ازدواج مجدد و تشکیل خانواده‌های چندهمسری هستند اما در این میان برخی از افراد با درس خواندن و گرفتن مدارک تحصیلی نگاه آن‌ها نسبت به خانواده و چگونگی شکل‌گیری آن تغییر کرده است و خود را در مسیر چندهمسری قرار نمی‌دهند و یا افراد دیگر را راهنمایی می‌کنند. در جریان چندهمسری برخی اوقات زن اول و دخالت خانواده‌ها و اطرافیان، مردان را به سمت ازدواج مجدد گرایش داده است. تشکیل خانواده چندهمسری برای شوهران و به خصوص فرزندان و همسران آسیب‌های جدی و جبران‌ناپذیری به جا گذاشته است.

محدودیت‌ها

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به بی‌سوادی برخی از زنان و یا مردان نام برد که این مسئله منجر به عدم همکاری با پژوهشگران می‌شد. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش منابع کمی که در حوزه چندهمسری در راستای مبانی نظری و همچنین مقایسه نتایج در دسترس بود.

پژوهش‌های آینده

با توجه به محدودیت‌ها و یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود متناسب با پژوهش‌های گذشته، پرسشنامه کمی طراحی گردد تا مسئله چندهمسری از طریق ابزارهای کمی مورد بررسی قرار گیرد و یا نیازسنجی یا بررسی آسیب‌ها و چالش‌های خانواده‌های چندهمسر از نگاه فرزندان و زنان این خانواده‌ها صورت گیرد.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله هیچگونه تعارض منافی را گزارش نکرده‌اند.

References

- Alinaghian, S., & Roustakhiz, B. (2018). A phenomenological study on polygamy as a family structure in chabahar, balochistan. *Iranian Journal of Anthropological Research*, 8(1), 95-117. <https://doi.org/10.22059/ijar.2018.70510>
- Alipour, M., Akbari, A., Badii, S., & Abdullahi, Z. (2024). Investigating women's lived experiences of the phenomenon of polygamy in sisthan and baluchistan province: A phenomenological study. *The Women and Families Cultural-Educational*, 19(66), 247-262. https://cwfs.ihu.ac.ir/article_208758.html?lang=en
- Amani, M. (2001). A look at forty years of evolution of social identity marriage in Iran. *Islamic Sciences*, 17(17), 33-46. https://jnoe.ut.ac.ir/article_15216.html?lang=en
- Arab, S., Daneshmand, B. S., Podineh, Z., Sameti, N., Mir Gol, A., & Babakanlo, A. (2015). The study of psychological well-being and life satisfaction among polygamy and monogamy families. *Family Counseling and Psychotherapy*, 5(2), 81-97. https://fcp.uok.ac.ir/article_15737.html
- Aref Nazari, M., & Mazaheri, M. A. (2006). Attachment styles and ways of choosing a spouse (polygamy- monogamy). *Family Research Journal*, 1(4), 393.

- <https://www.magiran.com/paper/331976/the-relationship-between-attachment-styles-and-the-kind-of-marriage-polygamy-monogamy?lang=en>
- Chojnacka, H. (1980). Polygyny and the rate of population growth. *Population studies*, 34(1), 91-107. <https://doi.org/10.1080/00324728.1980.10412838>
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452230153>
- Dashtiane, S., Zare, S., & Khorramdel, K. (2021). Polygamy and its psychosocial outcomes for women (an evolutionary bio-psychological systematic review). *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 8(5), 39-55. <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-1133-en.html>
- Enayat, H., & Ghelichi, G. (2021). The reasons of polygamy in the meaning system of second wife s (a case study of malekshahi city of ilam province). *Sociology of Culture and Art*, 2(4), 108-89. https://scart.uok.ac.ir/article_61786.html?lang=en
- Esmaili, G., Afshani, S., Fallah, M. H., & Vaziri, S. (2019). Qualitative exploration of the causes and context of men's polygamy. *Social Psychology Research*, 9(34), 63-82. https://www.socialpsychology.ir/article_95513.html?lang=en
- Esmaili, G., Afshani, S., Fallah, M. H., & Vaziri, S. (2020). Predictive factors for men's psychosocial arousal to polygamy life. *Family Counseling and Psychotherapy*, 9(2), 233-254. https://fcp.uok.ac.ir/article_61448.html?lang=en
- Farbad, M. S. (2004). *An introduction to the family and kinship system*, Tehran, Pashutan Publications. <https://www.iranketab.ir/book/108700-introduction-to-family-and-kinship>
- Mohammadi, N., & Askani, K. M. (2015). The polygamy as a cultural tradition in Sarbaz city. *Journal of Woman in Culture and Arts*, 7(2), 257-268. <https://doi.org/10.22059/jwica.2015.57579>
- Mohammadpour, A. (2010). Quality assessment in qualitative research: Principles and strategies of validation and generalizability. *Social Sciences Quarterly*, 17(48), 73-107. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17351162.1389.17.48.3.9>
- Mohsenpour, M. (2015). Evaluation of qualitative data. *Journal of Student Research Committee of Sabzevar University of Medical Sciences (Beyhagh)*, 16(2), 50-55. https://beyhagh.medsab.ac.ir/article_642.html?lang=en
- Mojahed, A., & Birashk, B. (2004). Behavioral pattern of children and mental health of parents in polygamous families. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 9(3), 60-67. <http://ijpcp.iuims.ac.ir/article-1-182-en.html>
- Rahmanian, P., Munawar, K., Mukhtar, F., & Choudhry, F. R. (2021). Prevalence of mental health problems in women in polygamous versus monogamous marriages: A systematic review and meta-analysis. *Archives of women's mental health*, 24, 339-351. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00737-020-01070-8>
- Sadeghi, R., Qudsi, A. M., & Afshar Khan, J. (2016). Examining the issue of marriage and validating a woman's solution in development and politics. *Women's Studies*, 5(1), 83-108. <https://www.sid.ir/paper/55265/fa/>
- Sheikhi, M. T., & Mohammadi, N. (2007). A comparative study of family relations in polygamous and monogamous families in zahedan, *Women's Research*, 6(4), 183-207. https://jwdp.ut.ac.ir/article_27700.html
- Shojaei, Z., & Honarparvaran, N. (2020). Phenomenology of the quality of life of first married women in polygamous families. *Journal of Applied Family Therapy*, 1(4), 89-104. <https://doi.org/10.22034/AFTJ.2021.262957.1039>
- Soltani Renani, M. (2018). Examining the conditions and contexts of the permission of polygamy in the holy quran. *Islamic Social Research*, 25(119), 145-164. https://iss.razavi.ac.ir/article_375.html?lang=fa